

Chinese Archaeology, Beijing, 10 (2010), 202 p.

În afara diverselor monografii arheologice cu ritmicitate de apariție aleatorie, Institutul de Arheologie al Academiei Chineze de Științe Sociale de la Beijing (Pekin) editează în prezent patru publicații periodice: *Xaogu Xuebao* („Acta Archaeologica Sinica”), *Kaogu* („Arheologia”), *Kaoguxue Jikan* („Caiete de arheologie chineză”) și *Chinese Archaeology*, primele trei în limba chineză, iar aceasta din urmă în engleză. Dintr-o broșură de prezentare foarte recentă a Institutului de Arheologie din capitala Chinei, nesemnată și nedată (*The Institute of Archaeology CASS*), aflăm că toate aceste reviste dispun de o coordonare comună, asumată de un anume Oficiu Editorial de Arheologie, condus în momentul de față de Shi Jingsong. *Kaogu Xuebao* are drept predecesoare publicația *Tianye Kaogu Baogao* („Rapoarte arheologice de teren”), inițiată în 1936 de Institutul de Istorie și Filologie, afiliat la Academia Sinica. *Kaogu* a debutat în anul 1955 cu un alt nume, transformat în cel actual în 1959. După anumite inconsecvențe ale cadenței de apariție, în prezent revista a dobândit o periodicitate lunară. Începând din 1981 se editează *Kaoguxue Jikan*, care reunește rapoarte privind săpăturile arheologice și analize cu caracter interdisciplinar. Conștientizându-se că marile dificultăți de însușire a limbii chineze reprezintă stavile cvasi-insurmontabile în calea proliferării rezultatelor investigațiilor arheologice dincolo de hotarele țării, în anul 2001 s-a decis publicarea anuală a unui periodic de profil în engleză – *Chinese Archaeology* –, menit să informeze lumea științifică din străinătate asupra principalelor descoperiri datorate specialiștilor chinezi.

Numărul pe care îl prezentăm – al zecelea –, tipărit în cadrul Editurii de Științe Sociale din China, îl are drept editor-șef pe Liu Qingzhu, iar editor-șef adjunct pe Bai Yunxiang, care este totodată director adjunct al Institutului de Arheologie din Beijing. Pe lângă alți specialiști cu responsabilități editoriale importante, sunt nominalizate 12 persoane invitate cu misiunea de a aviza traducerea în limba engleză: numai trei sunt din Beijing, restul de nouă avându-și locul de muncă la instituții prestigioase din Statele Unite ale Americii, Canada și Marea Britanie: Cambridge-Harvard, Londra, Los Angeles etc., ceea ce reflectă preocuparea de a se asigura transpuneri de reală acuratețe stilistică.

Niciunul din cele 25 de materiale inserate în volum nu este publicat pentru prima dată, toate fiind traduceri, mai mult sau mai puțin abreviate, după lucrări recente redactate în chineză în diferite periodice de profil. Majoritatea textelor originale – în număr de 17 – au apărut inițial în *Kaogu* („Arheologia”), alte șase fiind publicate în *Wenwu* („Relicve culturale”), iar două în *Kaogu Xuebao* („Acta Archaeologica Sinica”). În 12 cazuri numele autorului sau autorilor este nominalizat în chip firesc, la începutul articolelor precum și în sumarul revistei. În schimb, la celelalte 13 articole, în locul autorului se

indică titulatura instituției care și-a asumat efectuarea cercetărilor în obiectivele prezentate. Numele autorului sau autorilor textelor originale redactate în chineză sunt totuși specificate într-un *Postscript*, unde se mai consemnează persoanele care au realizat versiunea abreviată destinată traducerii, precum și numele traducătorului textului.

Cel de-al zecelea număr din *Chinese Archaeology* este structurat în șase rubrici: „Editorial”, „Noi descoperiri arheologice întreprinse în 2008”, „Reflector”, „Rapoarte”, „Cercetări” și „Științe arheologice”. Editorialul, asupra căruia vom reveni, a fost întocmit de Wang Wei (p. 1–5). Cel de-al doilea palier (p. 6–45) conține cinci materiale referitoare la așezarea neolitică (culturile Miaodigou și Banpo IV) de la Yangguanzhai din provincia Shaanxi, la necropola de la Mogou, din provincia Gansu, aparținând culturii Qijia, la mormintele cu gropi adânci, cu ofrande din vase de metal și sacrificii de animale, de la Yinxu, provincia Henan, la mormântul nr. 1 de la Shuangdun, provincia Anhui, precum și la mausoleul de la Zuling din Mongolia Interioară, din perioada dinastiei Liao. Remarcăm faptul că unele forme ceramice provenind din nivelul aferent culturii Miaodigou de la Yangguanzhai (fig. 1–2, p. 6; fig. 10–11, p. 10) prezintă apropiate analogii stilistice cu vasele bicrome din faza Cucuteni B. Similitudinile dintre ceramica neolitică din China și cea specifică complexului cultural Cucuteni-Tripolie au fost semnalate cu multe decenii în urmă, dar până în prezent nu s-au oferit explicații convingătoare în legătură cu eventualele raporturi de filiație între cele două arii de civilizație, ceea ce este întrucâtva de înțeles, în condițiile în care nu au fost reperate verigile intermediare dintre ele.

În rubrica „Reflector” (p. 46–90) a fost inserat un număr de cinci rapoarte privind cercetările întreprinse la locul de sacrificii din regiunea Munților Dapuzishan, provincia Gansu, în mormintele din aceeași regiune, aparținând culturii Qin, într-un mormânt de la Dapuzishan, în cimitirul cu ciste din piatră de la Liudingshan, provincia Jilin, precum și în capitalele regatului Bohai din nord-estul Chinei, atestat în perioada delimitată de anii 698 și 926. Cu totul impresionante în cadrul acestui al treilea grupaj din punct de vedere al realizării tehnice și al originalității arhitecturale sunt instrumentele de percuție și clopotele de la Dapuzishan, cărora li s-a determinat funcționalitatea și li s-a precizat încadrarea cronologică.

A patra rubrică, cea de „Rapoarte” (p. 91–135), cuprinde tot cinci materiale, acestea fiind dedicate săpăturilor din așezarea neolitică de la Xiaozhushan, provincia Liaoning, din așezarea Xinzhai din orașul Xinmi, provincia Henan, din mormântul de la Xiaotun, provincia Henan, din mormântul 28 din cadrul necropolei de la Liangdai,

provincia Shaanxi, și din cimitirul de la Yangshe, provincia Shanxi.

Rubrica „Cercetări” reunește opt studii cu caracter sintetic (p. 136–195). Li Boqian are în vedere folosirea în cadrul inventarului funerar a pieselor realizate din jad în necropolele atribuite culturilor Hongshan, Liangzhu și Yangshao, corespunzătoare neoliticului târziu, încadrat din punct de vedere cronologic în intervalul 5500–4500 î. Hr. (p. 136–142). Analizele antropologice efectuate pe subiecți preistorici recuperați pe cursul mijlociu și inferior al Fluviului Galben (Huang He) constituie fundamentul studiului lui Wang Jianhua. Un element particular sesizat în arealul respectiv constă în structura necropolelor, în cadrul cărora numărul mormintelor de femei reprezintă uneori doar jumătate în raport cu acela de bărbați, ceea ce a condus la supoziția adoptării poliandriei de către colectivitățile locale (p. 143–152). Specializarea în domeniul meseriilor și reflexul ei pe plan social în cadrul culturii neolitice Xinglongwa (circa 6300–5000 î.Hr.) au stat în atenția lui Li Xinwei (p. 153–157). Colectivul compus din Qian Yaopeng, Zhu Yunyun, Mao Ruilin și Xie Yan și-a unit eforturile pentru a decodifica conexiunile practicilor funerare înregistrate în necropola de la Mogou, aparținând culturii Qijia (p. 158–163). Du Jinpeng a dedicat o prospectare tipologică vestigiilor palatului de la Zhouyuan, încercând să găsească argumente adecvate pentru atribuirea etnică a proprietarilor săi (p. 164–171). De sculpturile masive redând diverse animale din perioada dinastiei Han de Vest și de raporturile lor cu Drumul mătăsii se ocupă Huo Wei (p. 172–176). Tong Tao discută „stilul exotic” surprins pe un vas de argint placat cu benzi de aur, provenind dintr-un mormânt de la Shang Sunjiazhai, provincia Qinghai. Caracteristicile tipologice ale recipientului permit încadrarea sa cronologică la sfârșitul secolului al II-lea sau în veacul următor, acesta fiind o replică după un vas specific spațiului pontic, realizată în stepele cuprinse între Marea Neagră și Platoul mongol. Ultimul său proprietar a fost probabil un reprezentat al tribului Lushui Hu din confederația tribală Hiung-nu (Xiongnu), din care, precum se știe, aveau să se desprindă hunii (p. 177–183). Rubrica se încheie cu studii vechilor relicvare budiste provenind din China și Coreea, multe dintre ele de real rafinament artistic, datorat lui Yang Hong (p. 184–195).

Ultimul grupaj din volum, aferent „Științei arheologice”, cuprinde numai un singur material, semnat de Zhao Zhijun și Zhang Juzhong, care au avut la dispoziție pentru o detaliată analiză un bogat lot de semințe carbonizate descoperite în anul 2001 în așezarea neolitică de la Jiahu, datată cu radiocarbon în intervalul 9000–7800 î. Hr. (p. 196–202).

Cu excepția editorialului și a studiului lui Li Boqian, toate celelalte articole conțin un bogat și divers material ilustrativ, constând din planuri, profile, tabele, desene, fotografii color ale obiectivelor dezvelite prin săpături și ale obiectelor celor mai relevante recuperate de arheologi, toate fiind de o calitate grafică cu totul și cu totul deosebită.

Pornindu-se probabil de la premisa, de altfel deloc incriminabilă, acreditată și în lucrările specialiștilor în

istoria artei, potrivit căreia imaginile cu vestigii arheologice sunt mai grăitoare decât descrierile lor cele mai amănunțite, la foarte multe din articole planșele color sunt foarte numeroase, ocupând un spațiu mai amplu decât textul propriu-zis. În general, nu se utilizează decât aleatoriu sistemele cronologice în vigoare în literatura științifică din Europa: mai exact spus se află în uz numai noțiunile de Paleolitic și Neolitic, în vreme ce pentru perioadele beneficiare de mărturii scrise vestigiile sunt încadrate în conformitate cu derularea dinastiilor locale.

Am lăsat la sfârșit prezentarea editorialului – *Sixty Years of Archaeology: New China* –, dat fiind semnificația sa deosebită pentru cuantificarea succintă și sistematică a stadiului evoluției arheologiei chineze în ultimele șase decenii, cu atât mai mult cu cât reprezintă un punct de vedere oficial, exprimat de directorul Institutului de Arheologie al Academiei Chineze de Științe Sociale din Beijing, profesorul Wang Wei, instituție care coordonează întreaga activitate arheologică pe plan național. În cadrul segmentului cronologic luat în considerație se indică o separare tranșantă în două stagii aproximativ egale ca extindere: „primii 30 de ani”, raportați perioadei 1949–1978, și „ultimii 30 de ani”, corespunzători perioadei 1979–2009. Nu se face nici o referire la vreun eventual aport al tradițiilor arheologiei din deceniile anterioare proclamării Republicii Populare Chineze, cu toate că multe din descoperirile făcute atunci – unele datorate echipelor de cercetători străini – sunt de o relevanță deosebită. Din punct de vedere ideologic, se recunoaște că marxismul a reprezentat un ghidaj permanent pentru știința arheologică din China, un „far călăuzitor”, spre a folosi sintagma acreditată mai demult pe plaiurile mioritice. Cu toate bunele intenții de a se aplica teoria marxistă a dezvoltării sociale la vechile comunități chineze, unii specialiști nu s-au putut sustrage alunecării spre dogmatism, întrucât corifeii ideologiei în discuție făcuseră prea puține referiri concrete la structurile societății est-asiatice. De aceea, s-au depus „eforturi ale arheologilor din Noua Chină de a combina teoriile marxiste cu practica cercetărilor arheologice chineze și cu realitatea dezvoltării istorice din Vechea Chină” (p. 1). Autorul stipulează că de-abia în perioada „Reformei și Deschiderii” s-a conturat debarasarea de dogmatism și, mai mult chiar, datele substanțiale colectate de arheologi ar fi avut menirea benefică de a „îmbogăți și dezvolta marxismul”. Între cei cărora li se recunoaște un aport comprehensibil în această direcție sunt nominalizați Xia Nai și Su Bingqi. Din păcate, caracterul lapidar al textului ne frustrează de eventualele exemplificări din care ar rezulta că interpretarea anumitor vestigii ale vremurilor revolute ar fi în măsură să ofere un fundament preceptelor elaborate de Marx și Engels, cotate drept vetuste de detractorii lor de pe alte meridiane.

Dacă „în primii 30 de ani” s-a pus accent pe aspectele tehnice reclamate de stratigrafie și tipologie și pe definirea culturilor arheologice, odată cu era „Reformei și Deschiderii” s-au adâncit schimburile internaționale, colportându-se diverse concepte noi, care au avut o înrâurire mai mare sau mai mică asupra arheologiei

naționale. Autorul admite oportunitatea familiarizării cu teoriile și metodele străine, dar nu recomandă adoptarea lor nediscriminantă sau o imitare mecanică a experiențelor valide în alte părți (p. 1).

În ceea ce privește personalul de specialitate, se recunoaște că acesta era în trecut puțin numeros și că de-abia după „Revoluția culturală” s-au luat măsuri pentru completarea și profesionalizarea sa (p. 2). Penuria de specialiști s-a datorat, după opinia noastră, precarității situației politice, decurgând din îndelungatul și istovitorul conflict cu Japonia (1939–1945) și din înverșunatul război fratricid care i-a urmat (1945–1949). Potrivit estimărilor oficiale, în prezent ar activa pe teritoriul Chinei circa 40 de instituții abilitate să se preocupe de investigațiile de teren. Pregătirea cadrelor certificate se efectuează nu numai la Universitatea din Beijing și la Universitatea de Nord-Vest, ci și în alte șapte-opt unități universitare, la care anual își pregătesc masteratul și doctoratul sute de studenți. Pentru amplificarea și coordonarea cercetărilor, în anul 1979 s-a întemeiat Societatea Chineză de Arheologie, reunind în jur de 2000 de membri. Pe măsura sporirii potențialului de cercetare s-a înmulțit considerabil și numărul șantierelor, mai cu seamă după demararea intempestivă a unor ample lucrări de construcție și de altă natură, ce puneau în pericol integritatea vestigiilor de pe traseul lor. Spre exemplu, în anul 2007 s-au inițiat săpături în circa 700 de obiective arheologice, diseminate în întreaga țară, dintre care aproximativ 90% reprezentau șantiere de salvare (p. 2).

În paralel cu munca de teren – în conformitate cu politica „Reforme și Deschiderii” – arheologilor chinezi li s-a creat oportunitatea de a vizita instituții de cercetare și colecții muzeale din străinătate, participând totodată la manifestări științifice internaționale, ceea ce a fost de natură să le mărească experiența profesională. În spiritul deschiderii perceptibile în numeroase alte domenii de activitate, în ultimii ani s-au realizat 60 de proiecte comune de săpături împreună cu echipe de specialiști străini, de la care au fost însușite metode moderne de cercetare și noi concepte de interpretare. Rezultatele cercetărilor sunt comunicate cu prioritate în periodicele *Kaogu*, *Kaogu Xuebao* și *Wenwu*, dar și la numeroase simpozioane academice de pe plan național sau internațional. De la constituirea Republicii Populare Chineze au fost publicate 300 de rapoarte generale asupra săpăturilor arheologice, dintre care – fapt nu lipsit de semnificație – mai mult de jumătate dintre ele numai în ultimul deceniu. La acestea se adaugă câteva sute de monografii. În afara lucrărilor de factură științifică, s-a acordat importanță popularizării rezultatelor cercetărilor, mai cu seamă prin intermediul televiziunii, pentru ca cetățenii să se asocieze forurilor competente la acțiunile de semnalară și de conservare a obiectivelor arheologice (p. 3).

Nu numai dezvelirea, recuperarea și valorificarea științifică a vestigiilor a stat în vizorul oficialităților academice și administrative, ci și protejarea vechilor

monumente. În acest sens, cadrul legislativ menit să eficientizeze această responsabilitate este asigurat de *Legea de protecție a relicvelor culturale din Republica Populară Chineză*, unde există stipulări exacte asupra măsurilor ce trebuie întreprinse pentru păstrarea complexelor antice și pentru supravegherea spațiilor rezervate acestora. Ulterior, guvernarea au impus acțiuni și mai ferme menite să aplice eficient legislația privind programele de protejare a patrimoniului cultural (p. 3).

În „ultimii 30 de ani” s-a conturat o perceptibilă extindere a diapazonului preocupărilor specialiștilor chinezi, care au încercat să contextualizeze aspectele de viață cotidiană ale colectivităților din trecut, să decodifice sensul anumitor artefacte, configurându-se ghidarea după principiul „a vedea omul prin intermediul obiectelor” (p. 4). Pe lângă metodele clasice, constând din prospectarea stratigrafică și tipologică, s-a manifestat receptivitate față de conceptele arheologiei sociale, de subzistență, cognitive, experimentale, ambientale, statistice, contextuale, precum și față de paleobotanică și paleozoologie. Cooperarea interdisciplinară, mai cu seamă cu unele ramuri ale științelor naturii și tehnice, a făcut posibilă o mai profundă înțelegere a nivelului agriculturii, creșterii animalelor, meșteșugurilor și tehnologiei, a migrațiilor populațiilor, a evoluției psihologiei umane, a modelelor de dietă, a folosirii resurselor materiale, a raporturilor dintre elementul antropoc și cadrul natural. De asemenea, s-a acordat mai multă atenție universului spiritual al vechilor comunități umane, constând, între altele, din cosmogonie, din concepte asupra lumii, a credințelor religioase, a normelor estetice etc. (p. 4). Pe de altă parte, cercetările din ultimii ani s-au dovedit mult mai persuasive în studiul relațiilor interculturale și interetnice, astfel că s-a configurat o extinsă reverberație a civilizației chineze asupra populațiilor învecinate. Pentru schimbările culturale un rol important l-au jucat, de-a lungul timpului, drumurile continentale și maritime ale mătăsii și jadului (p. 4–5).

În încheierea excursului lapidar al profesorului Wang Wei, asupra domeniului care l-a consacrat din punct de vedere profesional, se concluzionează că „arheologia chineză a intrat într-o Epocă de aur cu o dezvoltare fără precedent” și că bogăția vestigiilor prospectate cu rigoare îi asigură un viitor „luminos” (p. 5). Acest final cu tentă apoteotică am fi tentați poate să-l etichetăm drept triumfalist dacă nu am fi parcurs paginile expunerilor dense din periodicul pe care îl prezentăm, ca și din celelalte nouă numere anterioare ale sale, precum și dacă nu am fi luat cunoștință de mai multe valoroase lucrări monografice ale specialiștilor din China elaborate în ultimii ani, când vigurosul potențial economic al țării, conjugat cu profesionalismul membrilor breslei arheologilor dispune de toate pârghiile pentru a impulsiona explorarea fructuoasă a tainelor trecutului.

VICTOR SPINEI